

Шелякін О.С., ад'юнкт кафедри кримінального процесу Національної академії внутрішніх справ

СУТНІСТЬ ДОМАШНЬОГО АРЕШТУ

У літературі питання домашнього арешту є достатньо вивченим та до того ж найбільш суперечливим. У суспільстві та юридичній спільноті поширена думка, що домашній арешт - це новий запобіжний захід, адже він не був передбачений КПК України 1960 р. [1, с. 66]. Розглянутий нами історичний аспект домашнього арешту дозволяє стверджувати, що цей запобіжний захід навпаки досить відомий для українського законодавства, він знаходить своє відображення на різних етапах розвитку суспільства, залежно від історичних праводержавотворчих процесів [2, с. 106].

Разом з цим, розглянуті етимологічні та теоретичні основи домашнього арешту не повною мірою відображають його сутність, що негативно впливає на розуміння названого запобіжного заходу.

На підтвердження актуальності досліджуемого питання свідчить той факт, що працівник поліції, якому доручено здійснювати безпосередній контроль за поведінкою підозрюваного, обвинуваченого, відповідно до п. 3.2. Інструкції...затвердженої наказом МВС України від 31.08.2013 № 845, роз'яснює підозрюваному, обвинуваченому сутність запобіжного заходу, обмежень й обов'язків, які зазначені в ухвалі слідчого судді, суду [3]. Крім цього, роз'яснення сутності домашнього арешту передбачено при застосуванні відносно підозрюваного, обвинуваченого електронного засобу контролю, відповідно до п. 3.4. Інструкції...затвердженої наказом МВС України № 696 від 09.08.2012 [4].

Відповідно до словника української мови сутність (*essentia, substantia*) - це: 1) найголовніше, основне, істотне в кому-, чому-небудь; суть, зміст; 2) у філософії - головне, визначальне в предметі, що зумовлене глибинними зв'язками й тенденціями розвитку і пізнається на рівні теоретичного мислення [5].

В сучасній українській науці кримінального процесу мається ряд визначень, висунутих їх авторами відносно сутності домашнього арешту, проаналізуємо окремі з них.

Так, досить лаконічно визначають сутність домашнього арешту О.Г. Шило та О.І. Тіщенко, який на їх думку полягає: у забороні підозрюваному, обвинуваченому залишати житло цілодобово або у певний період доби [6, с. 315].

І.Л. Дідюк вважає що сутність домашнього арешту полягає: в обмеженні конституційних прав і свобод підозрюваного, обвинуваченого, при цьому вказані обмеження встановлюються лише на підставі рішення слідчого судді, суду, під якими необхідно розуміти: обмеження й заборона свободи пересування, спілкування з певною категорією осіб, користування засобами зв'язку тощо [7, с. 62].

Сутність домашнього арешту, за визначенням Л.Д. Удалової та О.Ю. Хабло, полягає в тому, що: за наявності достатніх підстав для обрання підозрюваному, обвинуваченому запобіжного заходу у вигляді домашнього арешту за рішенням слідчого судді, суду встановлюються обмеження, пов'язані із його ізоляцією у житлі, чим обмежується свобода пересування підозрюваного, обвинуваченого поза межами житла [8, с. 178].

Істотність в даному контексті означає, що обрання запобіжного заходу у вигляді домашнього арешту, виконується тільки на підставі судового рішення. Зазначене дозволяє говорити про те, що даний захід досить відчутно обмежує конституційні права і свободи громадян.

В свою чергу, цікаво дослідити як вирішується це питання у роботах російських науковців. Так, Є.О. Доля вважає, що: сутність домашнього арешту полягає в тому, що при наявності достатніх підстав для його обрання обвинуваченому, підозрюваному по рішенням суду встановлюється: 1) обмеження, пов'язані зі свободою його пересування на певній території і на певний час; 2) заборона на спілкування з окремими особами;

- 3) заборона на отримання і відправлення кореспонденції;
- 4) заборона на ведення переговорів з використанням будь-яких засобів зв'язку [9, с. 235].

Сутність домашнього арешту, на думку Л.К. Трунової, полягає: в обмеженнях, пов'язаних зі свободою пересування

обвинуваченого, підозрюваного, а також в забороні спілкуватись з певними особами, отримувати і відправляти кореспонденцію, вести переговори з використанням будь-яких засобів зв'язку [10, с. 49].

Светочев В.О. вважає, що: сутність домашнього арешту полягає в обмеженні прав і свобод обвинуваченого (у виняткових випадках-підозрюваного) шляхом судового встановлення обмежень і заборон, пов'язаних зі свободою пересування, коли повна ізоляція особи не викликана необхідністю; спілкуванням з певними особами; одержанням і відправленням кореспонденції; веденням переговорів із використанням будь-яких засобів зв'язку, з урахуванням його віку, стану здоров'я, сімейного стану та інших обставин [11, с. 68].

Розглядаючи сутність даного запобіжного заходу як центральне ядро поняття Ю.Г. Овчинніков встановив, що вона: полягає в істотному обмеженні особистої свободи підозрюваного, обвинуваченого зі збереженням права проживати в житлі, а також в заборонах спілкуватись з окремими особами, отримувати і відправляти кореспонденцію, вести перемови з використанням будь-яких засобів зв'язку [12, с. 12].

Таким чином, вивчаючи роботи вказаних науковців у питанні сутності домашнього арешту, необхідно відзначити те, що майже всі вони дотримуються однакової думки у його визначенні, що обумовлено буквальним розумінням змісту кримінального процесуального закону.

Список використаних джерел

1. Москалюк Ю.Д. Домашній арешт і тримання під вартою в системі заходів забезпечення кримінального провадження в Україні: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09 / Ю.Д. Москалюк. - Ірпінь, 2015. - 200 с.
2. Шелякін О.С. Окремі аспекти генезису домашнього арешту / О.С. Шелякін // Науковий вісник Херсонського державного університету. - 2015. - № 3-2 том 2. - С. 102-106.
3. Про затвердження Інструкції про порядок виконання органами внутрішніх справ України ухвал слідчого судді, суду про обрання запобіжного заходу у вигляді домашнього арешту та про зміну раніше обраного запобіжного заходу на запобіжний захід у вигляді домашнього арешту: наказ Міністерства

внутрішніх справ України від 31.08.2013 № 845 - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: www.rada.gov.ua.

4. Про затвердження Положення про порядок застосування електронних засобів контролю: наказ Міністерства внутрішніх справ України від 09.08.2012 № 696 - [Електронний ресурс]. - Режим доступу: www.rada.gov.ua.

5. Тлумачний словник української мови [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://ukrlit.org/slovnky/>

6. Кримінальний процес: підручник / Грошевий Ю.М., Тацій В.Я., Туманянц А.Р., та ін. За редакцією Тація В.Я. - Харків: Право, 2013, - 824с.

7. Дідюк І.Л. Поняття домашнього арешту / І.Л. Дідюк // Вісник ХНУВС. - 2013. - № 3 (62). - С. 59-65.

8. Кримінальний процес: підручник / За заг. ред. В. В. Коваленка, Л. Д. Удаलोвої, Д. П. Письменного. - К. : Центр учбової літератури, 2013. - 544 с.

9. Уголовный процесс: Учебник для студентов ВУЗов, обучающихся по специальности Юриспруденция // Под ред. В.П. Божьева. - М., 2002. - С. 235.

10. Трунова Л.К. Домашний арест как мера пресечения//Российская юстиция. - 2002. - №11. - С. 49.

11. Светочев В.А. Домашний арест как мера пресечения в уголовном процессе Российской Федерации: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / В.А. Светочев. - Калининград, 2009. - 213 с.

12. Овчинников Ю.Г. Домашний арест как мера пресечения в уголовном процессе: дис. . канд. юрид. наук : 12.0. 09 / Ю.Г Овчинников. - Омск, 2006. - 209 с.

Парій М.О., аспірант кафедри
досудового розслідування Національної
академії внутрішніх справ

ПРОБЛЕМИ КВАЛІФІКАЦІЇ ПОРУШЕННЯ ЗАКОНІВ І ЗВИЧАЇВ ВІЙНИ ЗА КРИМІНАЛЬНИМ КОДЕКСОМ УКРАЇНИ

Положення міжнародного гуманітарного права імplementовані у нормах Кримінального кодексу України (КК): ст.ст. 432-435 розділу ХІХ Злочини проти встановленого порядку несення військової служби (військові злочини) та